

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

RADA EVROPY

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

PÁTÁ SEKCE

VĚC JANYR a OSTATNÍ proti ČESKÉ REPUBLICE

(stížnosti č. 12579/06, 19007/10 a 34812/10)

ROZSUDEK

ŠTRASBURK

13. října 2011

Tento rozsudek nabude právní moci za podmínek stanovených v článku 44 odst. 2 Úmluvy. Může být předmětem formálních úprav.

Rozsudek je v autentickém francouzském znění publikován na internetových stránkách Evropského soudu pro lidská práva v databázi HUDOC (www.echr.coe.int). Pořizovaný úřední překlad do českého jazyka není autentickým zněním rozsudku.

Ve věci Janyr a ostatní proti České republice,

Evropský soud pro lidská práva (pátá sekce), zasedající v senátu ve složení

Dean Spielmann, *předseda*,

Elisabet Fura,

Karel Jungwiert,

Mark Villiger,

Isabelle Berro-Lefèvre,

Ganna Yudkivska,

Angelika Nußberger, *soudci*,

a Claudia Westerdiek, *tajemnice sekce*,

po poradě konané dne 20. září 2011,

vynesl tento rozsudek, který byl přijat uvedeného dne:

ŘÍZENÍ

1. Řízení bylo zahájeno třemi stížnostmi (č. 12579/06, 19007/10 a 34812/10) směřujícími proti České republice, které dne 14. března 2006, dne 24 března 2010 a dne 15. června 2010 podali Soudu pan Philipp Janyr, občan České republiky a Rakouska, a pan Roman Lučivňák a pan David Záleský, občané České republiky, („stěžovatelé“) na základě článku 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“).

2. Pana Janyra zastupuje pan J. Dienstbier, advokát zapsaný v seznamu advokátů České advokátní komory; pana Lučivňáka zastupuje pan M. Zábrž, advokát zapsaný v seznamu advokátů České advokátní komory; pana Záleského zastupuje paní L. Krejčí, advokátka zapsaná v seznamu advokátů České advokátní komory. Českou vládu („vláda“) zastupuje její zmocněnec pan V. A. Schorm.

3. Stěžovatelé tvrdí, že došlo k porušení jejich práva na přístup k soudu tím, že Ústavní soud odmítl zabývat se meritorně jejich ústavními stížnostmi.

4. Dne 21. září 2010 Soud prohlásil stížnosti za částečně nepřijatelné a rozhodl oznámit vládě námitku stěžovatelů týkající se práva na přístup k Ústavnímu soudu. Na základě článku 29 odst. 1 Úmluvy se dále Soud rozhodl projednat přijatelnost a odůvodněnost stížností současně.

5. Dopisem ze dne 15. října 2010 byla rakouská vláda, v souladu s článkem 36 odst. 1 Úmluvy a článkem 44 jednacího řádu Soudu, dotázána, zda si přeje vstoupit do řízení o stížnosti č. 12579/06 podané panem Janyrem jako vedlejší účastník. Dopisem ze dne 4. listopadu 2010 rakouská vláda oznámila Soudu, že nemá v úmyslu využít svého práva vstoupit do řízení jako vedlejší účastník.

SKUTKOVÝ STAV

I. OKOLNOSTI PŘÍPADU

6. Stěžovatelé se narodili v roce 1973, 1969 a 1974. První z nich má bydliště ve Vídni (Rakousko), zbývající dva mají bydliště v Brně.

A. Skutečnosti týkající se stížnosti č. 12579/06 podané panem Janyrem

7. Stěžovatel byl obviněn z krádeže a dne 11. ledna 2000 byla proti němu podána obžaloba.

8. V rozsudku ze dne 23. února 2000 Městský soud v Praze skutek překvalifikoval a uznal stěžovatele vinným z podvodu; stěžovateli byl uložen trest odnětí svobody, jakož i povinnost zaplatit náhradu škody.

9. Dne 27. listopadu 2000 byl tento rozsudek zrušen Vrchním soudem v Praze a věc byla vrácena městskému soudu k doplnění dokazování.

10. Novým rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 2. října 2001 byl stěžovatel zproštěn obžaloby. Dne 18. listopadu 2002 byl tento rozsudek k odvolání státního zástupce zrušen vrchním soudem.

11. Dne 22. ledna 2004 uznal Městský soud v Praze stěžovatele vinným z podvodu a odsoudil ho k šesti letům odnětí svobody.

12. Dne 21. června 2004 vrchní soud zamítl odvolání stěžovatele.

13. Stěžovatel napadl rozsudek vrchního soudu dovoláním podaným na základě § 265b odst. 1 písm. c), e), g) e k) trestního řádu (dále jen „tr. ř.“). Tvrdil, že při hlavním líčení konaném dne 21. června 2004 nebyl řádně zastoupen (poté, co odvolal plnou moc svého advokáta), že trestní stíhání nebylo přípustné, že neměl přístup ke spisu, že se rozhodnutí zakládalo na nesprávném právním posouzení skutku a že výrok rozsudku byl neúplný.

14. Dne 12. ledna 2005 shledal Nejvyšší soud dovolání přípustným podle § 265a odst. 1 a 2 písm. a) tr. ř., odmítl ho však na základě § 265i odst. 1 písm. b) a e). Nejvyšší soud usoudil, že většina zákonných důvodů dovolání uplatněných stěžovatelem nebyla podložena odpovídajícími argumenty; tato část dovolání byla proto ve smyslu § 265i odst. 1 písm. b) zamítnuta proto, že byla podána z jiného důvodu, než jaké stanoví zákon. V rozsahu námitky, že stěžovatel nebyl právně zastoupen, byla stížnost odmítnuta jako zjevně neopodstatněná podle § 265i odst. 1 písm. e).

15. Stěžovatel následně napadl rozhodnutí ze dne 22. ledna 2004, 21. června 2004 a 12. ledna 2005 ústavní stížností. S odvoláním na články 5, 6, 7 a 13 Úmluvy a na článek 2 odst. 1 Protokolu č. 7 namítal zejména absenci spravedlnosti, nestrannosti a nezávislosti soudců, porušení zásady presumpce neviny a zásady rovnosti stran, jakož i absenci právního zastoupení při hlavním líčení konaném dne 21. června 2004.

16. Usnesením ze dne 15. září 2005 odmítl třetí senát Ústavního soudu stížnost pro zjevnou neopodstatněnost ve vztahu k usnesení Nejvyššího soudu a ve vztahu k důvodu založenému na absenci právního zastoupení a pro opožděnost ve vztahu k ostatním důvodům. K posledně uvedenému Ústavní soud konstatoval, že jelikož Nejvyšší soud odmítl část dovolání podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř., nemohlo být dovolání pokládáno za poslední procesní prostředek, který zákon stěžovateli k ochraně jeho práva poskytuje, ve smyslu § 72 odst. 3 a 4 *a contrario* zákona č. 182/1993 Sb. Námitky namířené proti rozhodnutím ze dne 22. ledna 2004 a 22. června 2004 (s výjimkou důvodu zakládajícího se na absenci právního zastoupení, který byl odmítnut Nejvyšším soudem pro zjevnou neopodstatněnost) mu tedy měly být předloženy ve lhůtě šedesáti dnů od rozsudku vrchního soudu.

B. Skutečnosti týkající se stížnosti č. 19007/10 podané panem Lučivňákem

17. Rozsudkem ze dne 5. prosince 2007 uznal Krajský soud v Brně stěžovatele vinným z daňového trestného činu a odsoudil ho k sedmi a půl letům odnětí svobody.

18. Dne 15. dubna 2008 Vrchní soud v Olomouci zamítl odvolání podané stěžovatelem jako nedůvodné.

19. Stěžovatel podal dovolání, přičemž na základě § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu (dále jen „tr. ř.“) tvrdil, že rozsudek vrchního soudu se zakládal na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

20. Dne 28. ledna 2009 shledal Nejvyšší soud dovolání přípustným, odmítl ho však podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. Nejvyšší soud připomenul, že obsah důvodů a právních názorů prezentovaných autorem dovolání musí objektivně odpovídat označenému dovolacímu důvodu, a usoudil, že námitky stěžovatele se týkaly výhradně skutkových otázek a hodnocení důkazů, a že tedy ve skutečnosti neodpovídaly žádnému zákonnému dovolacímu důvodu. V tomto ohledu Nejvyšší soud poukázal na svou judikaturu, podle níž důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) umožňuje napadat pouze právní vady a je naplněn pouze v případě, že stěžovatel namítá, že skutek byl nesprávně kvalifikován jako trestný čin, nebo představoval jiný trestný čin, nebo k trestnému činu nedošlo. Nejvyššímu soudu naproti tomu nepřísluší přezkoumávat úplnost provedených důkazů ani tyto důkazy přehodnocovat.

21. Dne 16. dubna 2009 podal stěžovatel proti rozhodnutím krajského soudu a vrchního soudu ústavní stížnost pro porušení práva na spravedlivý proces.

22. Usnesením ze dne 19. listopadu 2009 Ústavní soud odmítl ústavní stížnost pro opožděnost. Konstatoval, že stěžovatel vycházel z toho, že stanovená lhůta pro podání ústavní stížnosti se počítá od doručení rozhodnutí Nejvyššího soudu, přičemž v první řadě poznamenal, že stěžovatel toto rozhodnutí nenapadl. Následně podotkl, že v trestním řízení nepředstavuje dovolání poslední procesní prostředek, který zákon stěžovateli k ochraně jeho práv poskytuje, pokud v něm stěžovatel uplatňuje skutkové otázky, které neodpovídají dovolacím důvodům taxativně vyjmenovaným v § 265b odst. 1 tr. ř., a pokud Nejvyšší soud odmítne dovolání bez meritorního přezkumu, v souladu s § 265i odst. 1 písm. b), jako tomu bylo v projednávané věci. V těchto situacích bylo posledním procesním prostředkem odvolání a lhůta šedesáti dnů pro podání ústavní stížnosti tedy běžela od doručení rozhodnutí o odvolání; ustanovení § 72 odst. 4 zákona č. 182/1993 Sb. se nepoužije, neboť mimořádný opravný prostředek nebyl shledán nepřípustným z důvodů závisejících na uvážení orgánu, jenž o něm rozhodoval. V projednávané věci měl tedy stěžovatel podat ústavní stížnost ve lhůtě šedesáti dnů od doručení rozsudku vrchního soudu.

C. Skutečnosti týkající se stížnosti č. 34812/10 podané panem Záleským

23. Rozsudkem ze dne 23. května 2008 Městský soud v Brně uznal stěžovatele vinným z pojistného podvodu a odsoudil ho k podmíněnému trestu odnětí svobody v délce dvaceti měsíců.

24. Dne 25. listopadu 2008 se Krajský soud v Brně ztotožnil se závěry městského soudu a odvolání stěžovatele zamítl.

25. Dne 24. března 2009 podal stěžovatel dovolání, přičemž na základě § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. tvrdil, že rozsudek krajského soudu se zakládal na nesprávném právním posouzení skutku.

26. Dne 26. května 2009 shledal Nejvyšší soud dovolání přípustným, odmítl ho však na základě § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. Nejvyšší soud shledal, že námitky stěžovatele se týkaly výhradně skutkového stavu, jakož i provedení a hodnocení důkazů, a že tudíž neodpovídaly žádnému zákonnému dovolacímu důvodu.

27. Následně stěžovatel napadl rozhodnutí ze dne 23. května 2008, ze dne 25. listopadu 2008 a ze dne 26. května 2009 ústavní stížností, v níž namítal porušení práva na soudní ochranu, práva na spravedlivý proces a práva na účinný prostředek nápravy.

28. Usnesením ze dne 17. prosince 2009 třetí senát Ústavního soudu odmítl ústavní stížnost pro zjevnou neopodstatněnost ve vztahu k usnesení Nejvyššího soudu (přičemž konstatoval, že stěžovatel neformuloval žádnou konkrétní námitku ohledně tohoto rozhodnutí a nebrojil proti závěru, podle něhož se jeho dovolání týkalo výhradně skutkových otázek) a

pro opožděnost ohledně rozhodnutí soudů nižší instance. K posledně uvedenému měl Ústavní soud za to, že v trestním řízení nepředstavuje dovolání poslední procesní prostředek poskytnutý stěžovateli k ochraně jeho práv, pokud v něm stěžovatel uplatnil jiné námitky než právní vady taxativně vyjmenované v § 265 odst. 1 tr. ř. a pokud Nejvyšší soud odmítl dovolání bez věcného přezkumu v souladu s § 265i odst. 1 písm. b), jako tomu bylo v projednávané věci. V těchto situacích běžela lhůta šedesáti dnů pro podání ústavní stížnosti od doručení rozhodnutí o odvolání, a proto byla stížnost podaná stěžovatelem v části, která byla namířena proti rozhodnutím soudů nižší instance, opožděná.

II. PŘÍSLUŠNÉ VNITROSTÁTNÍ PRÁVO A PRAXE

A. Trestní řád (zákon č. 141/1961 Sb.)

29. Ustanovení § 265a odst. 1 stanoví, že dovoláním lze napadnout pravomocné rozhodnutí soudu ve věci samé (kterým se podle § 265a odst. 2 písm. a) rozumí také rozsudek, jímž byl obviněný uznán vinným a uložen mu trest), jestliže soud rozhodl ve druhém stupni a zákon to připouští. Podle odstavce 4 § 265a není přípustné dovolání jen proti důvodům rozhodnutí.

30. Ustanovení § 265b odst. 1 stanoví, že dovolání lze podat, jen je-li tu některý z následujících důvodů:

a) ve věci rozhodl věcně nepřislušný soud, nebo soud, který nebyl náležitě obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát nebo rozhodl soud vyššího stupně,

b) ve věci rozhodl vyloučený orgán; tento důvod nelze použít, jestliže tato okolnost byla tomu, kdo podává dovolání, již v původním řízení známa a nebyla jím před rozhodnutím orgánu druhého stupně namítnuta,

c) obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít měl,

d) byla porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání,

e) proti obviněnému bylo vedeno trestní stíhání, ačkoliv podle zákona bylo nepřipustné,

f) bylo rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu, o zastavení trestního stíhání, o podmíněném zastavení trestního stíhání, o schválení narovnání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí,

g) rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení,

h) obviněnému byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným,

i) bylo rozhodnuto o upuštění od potrestání nebo o upuštění od potrestání s dohledem, aniž byly splněny podmínky stanovené zákonem pro takový postup,

j) bylo rozhodnuto o uložení ochranného opatření, aniž byly splněny podmínky stanovené zákonem pro jeho uložení,

k) v rozhodnutí některý výrok chybí nebo je neúplný,

l) bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g), aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až k).¹

¹ Poznámka překladatele: překlad ustanovení do francouzštiny v originále rozsudku je nepřesný, neboť v písmenu i) chybí za slovem „potrestání“ slova „nebo o upuštění od potrestání s dohledem“ a v písmenu l) má

31. Podle § 265i odst. 1 Nejvyšší soud dovolání odmítne,
- a) není-li přípustné,
 - b) bylo-li podáno z jiného důvodu, než je uveden v § 265b,
 - c) bylo-li podáno opožděně, osobou neoprávněnou, osobou, která ho znovu podala, když ho předtím výslovně vzala zpět,
 - d) nesplňuje-li náležitosti obsahu dovolání,
 - e) jde-li o dovolání zjevně neopodstatněné,
 - f) je-li zcela zřejmé, že projednání dovolání by nemohlo zásadně ovlivnit postavení obviněného a otázka, která má být z podnětu dovolání řešena, není po právní stránce zásadního významu.
32. Podle § 265j zamítne Nejvyšší soud dovolání, shledá-li, že není důvodné.

B. Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu (ve znění účinném od 1. dubna 2004)

33. Ustanovení § 72 odst. 3 stanoví, že ústavní stížnost lze podat ve lhůtě 60 dnů od doručení rozhodnutí o posledním procesním prostředku, který zákon stěžovateli k ochraně jeho práva poskytuje; takovým prostředkem se rozumí řádný opravný prostředek, mimořádný opravný prostředek, vyjma návrhu na obnovu řízení, a jiný procesní prostředek k ochraně práva, s jehož uplatněním je spojeno zahájení soudního, správního nebo jiného právního řízení.

34. Podle § 72 odst. 4 byl-li mimořádný opravný prostředek orgánem, který o něm rozhoduje, odmítnut jako nepřipustný z důvodů závisejících na jeho uvážení, lze podat ústavní stížnost proti předchozímu rozhodnutí o procesním prostředku k ochraně práva, které bylo mimořádným opravným prostředkem napadeno, ve lhůtě 60 dnů od doručení takového rozhodnutí o mimořádném opravném prostředku.

35. Podle § 75 odst. 1, ústavní stížnost je nepřipustná, jestliže stěžovatel nevyčerpal všechny procesní prostředky, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje (§ 72 odst. 3); to neplatí pro mimořádný opravný prostředek, který orgán, jenž o něm rozhoduje, může odmítnout jako nepřipustný z důvodů závisejících na jeho uvážení.

C. Judikatura Nejvyššího soudu

36. Ve svém stanovisku cituje vláda několik usnesení Nejvyššího soudu (sp. zn. 11 Tdo 530/2002, sp. zn. 15 Tdo 138/2003, sp. zn. 11 Tdo 31/2005), týkajících se výkladu § 265b odst. 1 trestního řádu. Z těchto usnesení vyplývá, že dovolání lze podat pouze z důvodů taxativně vyjmenovaných v uvedeném ustanovení, které jsou určeny k nápravě právních vad, jako například nesprávného právního posouzení (ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu), nikoliv však skutkových vad ani porušení procesních pravidel.

D. Judikatura Ústavního soudu

37. V usnesení sp. zn. III. ÚS 496/03 ze dne 3. března 2004 se Ústavní soud zabýval věcně námitkami, které se týkaly rozhodnutí vydaných v trestním řízení soudy nižší instance dne 23. září 2002 a dne 25. února 2003, třebaže ústavní stížnost byla podána dne 12. listopadu 2003, to jest šedesát dní od doručení usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. srpna 2003, kterým bylo zamítnuto dovolání stěžovatele na základě § 265i odst. 1 písm. b), a třebaže uvedená stížnost nebyla namířena proti tomuto usnesení o dovolání (o němž se Ústavní soud vůbec nezmiňuje).

být správně odkaz na „§ 265a odst. 2 písm. a) až g)“, nikoli jen na „§ 265a“. Výše je uvedeno znění odpovídající znění vyhlášenému ve Sbírce zákonů.

38. V nálezu sp. zn. I. ÚS 55/04 ze dne 18. srpna 2004 Ústavní soud mimo jiné poznamenal, že je seznámen s restriktivním výkladem Nejvyššího soudu v otázce důvodnosti dovolání, který Nejvyššímu soudu umožňuje věcně se nezabývat většinou podaných dovolání. Ústavní soud připustil, že tato rozhodovací praxe Nejvyššího soudu je natolik restriktivní, že stěžovatele nelze nutit k podávání dovolání tam, kde je důvod se domnívat, že Nejvyšší soud takové dovolání odmítne jako dovolání uplatněné výhradně na skutkovém základě. Ústavní soud současně uvedl, že nicméně neakceptuje názor, že by k nápravě skutkových a procesních pochybení, které Nejvyšší soud vylučuje z přezkumu, měla sloužit ústavní stížnost. Ústavní soud dále připomenul, že ustanovení procesního práva, včetně § 265b trestního řádu, jenž vymezuje dovolací důvody, je nutno vykládat v souladu s požadavky článku 6 odst. 1 Úmluvy. Neobstála tedy námitka nedostatku kompetence Nejvyššího soudu zabývat se dovoláními podanými z jiných důvodů, než jsou důvody vyplývající z jeho výkladu ustanovení trestního řádu. Ze zákonného vymezení dovolacích důvodů tak nemůže být vyvozena rozhodovací praxe, která by zakládala různost v možnosti přístupu odlišných skupin účastníků řízení k Nejvyššímu soudu. Rozdíl mezi odmítnutím z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. a) až d) a z důvodů podle § 265b odst. 1 písm. e) a f) spočívá v tom, že k odmítnutí podle posledních dvou důvodů dochází na základě přezkumu obsahu dovolacích námitek.

39. Usnesením sp. zn. I. ÚS 527/04 ze dne 27. září 2004 odmítl Ústavní soud jako předčasnou ústavní stížnost namířenou proti odvolacímu rozsudku vydanému v trestním řízení, přičemž tato ústavní stížnost byla podána současně s dovoláním. Ústavní soud konstatoval, že podle § 72 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb. (ve znění účinném od 1. 4. 2004) lze ústavní stížnost podat ve lhůtě 60 dnů od doručení rozhodnutí o posledním procesním prostředku k ochraně práva, přičemž řízení o dovolání jako o mimořádném opravném prostředku není vyloučeno (na rozdíl od návrhu na obnovu řízení, který je výslovně vyloučen). Z toho nepochybně vyplývá, že dovolání je z hlediska díkce zákona posledním prostředkem k ochraně práva stěžovatele; k souběžnému podávání dovolání a ústavní stížnosti proto není důvod. Poté, co konstatoval, že v dané věci podali stěžovatelé uvedené dva opravné prostředky souběžně, usoudil Ústavní soud, že ústavní stížnost je nepřipustná, neboť posledním prostředkem k ochraně práva je zde podané dovolání, jež nemůže být odmítnuto jako nepřipustné z důvodů závisejících na uvážení Nejvyššího soudu (o takový případ by se jednalo toliko v občanskoprávním řízení, pokud by přípustnost dovolání posuzoval Nejvyšší soud podle § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu). Nebylo proto možné použít zde druhou část ustanovení § 75 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., podle níž nelze trvat na vyčerpání mimořádného opravného prostředku, který může být orgánem, který o něm rozhoduje, odmítnut z důvodů závisejících na jeho uvážení. Lhůta k podání ústavní stížnosti proti rozhodnutí Nejvyššího soudu, a rovněž tak proti předcházejícím rozhodnutím obecných soudů, začne stěžovatelům běžet až po doručení rozhodnutí Nejvyššího soudu. Ústavní soud dodal, že pokud by na vyčerpání dovolání před podáním ústavní stížnosti netrval, a to zvláště v případě, kdy stěžovatelé brojí proti nesprávnému právnímu posouzení věci, ocitlo by se rozhodování Nejvyššího soudu, a to včetně posuzování dovolacích důvodů, mimo kontrolu ústavnosti; dovolací řízení se přitom v žádném svém stádiu nenachází mimo ústavní rámec pravidel spravedlivého procesu a základní práva musí být ochránitelná cestou všech dostupných opravných prostředků. V tomto duchu je třeba vykládat i zákonné vymezení dovolacích důvodů, ze kterého nemůže být vyvozena rozhodovací praxe, která by zakládala různost v možnosti přístupu odlišných skupin účastníků řízení k Nejvyššímu soudu.

40. Usnesením sp. zn. IV. ÚS 2413/08 ze dne 2. prosince 2008 odmítl Ústavní soud pro zjevnou neopodstatněnost ústavní stížnost namířenou proti usnesení Nejvyššího soudu, kterým bylo odmítnuto dovolání stěžovatele na základě § 265i odst. 1 písm. b) trestního řádu, jakož i proti rozhodnutím vydaným soudy nižší instance. Ústavní soud měl za to, že ústavní

stížnost podaná ve lhůtě šedesáti dnů od usnesení Nejvyššího soudu byla podána ve stanovené lhůtě; Ústavní soud se následně zabýval veškerými důvody uplatněnými stěžovatelem.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. KE SPOJENÍ STÍŽNOSTÍ

41. Soud má především za to, že v zájmu řádného výkonu spravedlnosti je namístě podle č. 42 odst. 1 jeho jednacího řádu stížnosti č. 12579/06, 19007/10 a 34812/10 spojit, neboť skutkové základy těchto věcí mají společné rysy a právní rámec a soudní praxe jsou obdobné.

II. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 1 ÚMLUVY

42. Stěžovatelé namítají, že neměli přístup k Ústavnímu soudu, jenž měl pochybit, když odmítl jejich ústavní stížnosti, nebo jejich části, pro opožděnost. V této souvislosti se dovolávají článku 6 odst. 1 Úmluvy, který zní:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla projednána (...) soudem (...), který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu.“

43. Vláda s tímto tvrzením nesouhlasí.

A. K přijatelnosti

44. Soud konstatuje, že stížnosti nejsou zjevně neopodstatněné ve smyslu článku 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy a že není dán žádný jiný důvod, pro který by měly být prohlášeny za nepřijatelné. Je tedy třeba prohlásit je za přijatelné.

B. K odůvodněnosti

1. Tvrzení stran

a) Stěžovatelé

(i) Argumenty pana Janyra

45. Stěžovatel má za to, že při odmítnutí části jeho ústavní stížnosti pro opožděnost se Ústavní soud opřel o nejednoznačná a neurčitá ustanovení. Brojí zejména proti § 72 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, který podle něj zakládá nejistotu ohledně začátku běhu lhůty šedesáti dnů stanovené pro podání ústavní stížnosti.

(ii) Argumenty pana Lučivňáka

46. Stěžovatel ve formuláři stížnosti uvedl, že nemohl předvídat, že námitky uplatněné v jeho dovolání nelze považovat za námitky podřaditelné pod ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu, neboť rozhodnutí o tom přísluší výhradně Nejvyššímu soudu. Svou argumentaci dále nerozvedl.

(iii) Argumenty pana Záleského

47. Stěžovatel předně tvrdí, že jeho dovolání se zakládalo na procesních vadách, jimiž se Nejvyšší soud měl zabývat. Dále podotýká, že zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu,

nevymezuje situace, ve kterých může být mimořádný opravný prostředek jako dovolání odmítnut z důvodů závisících na uvážení orgánu, jenž o něm rozhoduje. V tomto ohledu zdůrazňuje, že Soud měl v rozsudku *Adamiček proti České republice* (č. 35836/05, § 58 *in fine*, 12. října 2010) za to, že jediným případem, kdy Nejvyšší soud nerozhoduje na základě svého uvážení, je případ opožděně podaného dovolání.² Stěžovatel má dále za to, že vzhledem k tomu, že judikatura českých soudů je nejednotná a nezná institut „precedentu“, nelze po navrhovatelích požadovat znalost veškerého soudcovského práva, které nemá oporu ve formálních pramenech práva. Stejně tak nemohou navrhovatelé předvídat, jak budou soudy rozhodovat, a podle toho volit opravný prostředek. V tomto ohledu stěžovatel zdůrazňuje, že je-li ústavní stížnost podána bezprostředně po vydání rozhodnutí o odvolání, aniž bylo podáno dovolání, Ústavní soud ji odmítne z důvodu nevyčerpání opravných prostředků. Taková situace má podle něho za následek právní nejistotu jak pro jednotlivce, tak pro soudy nižších instancí.

b) Vláda

48. Pokud jde o stížnost č. 12579/06 podanou panem Janyrem, vláda ponechává posouzení odůvodnění stížnosti na úvaze Soudu.

49. Pokud jde o stížnosti č. 19007/10 a 34812/10 podané panem Lučivňákem a panem Záleským, vláda předně zdůrazňuje, že stěžovatelé nikdy nezpochybnili závěry, ke kterým dospěl v jejich věcech Nejvyšší soud. Dále poznamenává, že existuje ustálená judikatura Nejvyššího soudu, kterou Nejvyšší soud ostatně shrnul ve svém usnesení ze dne 28. ledna 2009 ve věci dovolání pana Lučivňáka, přičemž uvedl, jaké námitky lze na poli § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu uplatňovat, a jaké nikoli. Stěžovatelé přitom nezmiňují žádnou konkrétní námitku, u níž pro ně bylo obtížné předjímat, že ji nebude možno pod uvedené ustanovení podřadit. Za takové situace má vláda má za to, že stěžovatelé, zastoupení advokáty, si měli být vědomi toho, že dovolání nezakládají na platných důvodech. Podle vlády nebyla tato dovolání odmítnuta z důvodů závisících na uvážení Nejvyššího soudu, a stěžovatelé se tudíž nemohli dovolávat ustanovení § 72 odst. 4 zákona o Ústavním soudu.

2. Hodnocení Soudu

50. Soud úvodem připomíná, že se již opakovaně zabýval problematikou přístupu k Ústavnímu soudu České republiky v kontextu občanskoprávního řízení. Zejména rozhodl, že právní úprava týkající se formálních náležitostí a lhůt stanovených pro podání ústavní stížnosti v návaznosti na dovolání, účinná od 1. dubna 2004, je dosti složitá a pro jednotlivce těžko pochopitelná (viz *Adamiček proti České republice*, č. 35836/05, § 58, 12. října 2010). Projednávaná věc představuje podobný problém v přístupu k Ústavnímu soudu v kontextu trestního řízení.

51. V dané věci stěžovatelé po svém odsouzení v trestním řízení podali dovolání, která založili mimo jiné na § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu. I když Nejvyšší soud shledal jejich dovolání přípustnými, odmítl je (v případě pana Janyra pouze částečně) na základě § 265i odst. 1 písm. b), přičemž měl za to, že konkrétní námitky uplatněné stěžovateli neodpovídaly označeným dovolacím důvodům a týkaly se spíše skutkových otázek a otázek hodnocení důkazů, které jdou nad rámec jeho přezkumné pravomoci. Soud připouští, že tato rozhodnutí jsou v souladu s relevantní judikaturou Nejvyššího soudu a nejví se bývají svévolná; Soud rovněž uznává povinnost na straně navrhovatelů a jejich právních zástupců formulovat dovolání s přihlédnutím ke specifické roli Nejvyššího soudu, jehož kontrola se omezuje na dodržování práva. Problematictější v tomto případě se naproti tomu zdají být důsledky, které z těchto rozhodnutí Nejvyššího soudu vyvodil Ústavní soud, jenž dospěl k závěru, bez

² Poznámka překladatele: v originále je zjevný překlep, neboť namísto správného „pourvoi“ (zde ve smyslu „dovolání“) je uvedeno „pouvoir“ („moc“).

bližšího upřesnění, že dovolání v dané věci nepředstavuje poslední procesní prostředek poskytnutý stěžovatelům k ochraně jejich práv a že měli podat ústavní stížnosti ve lhůtě šedesáti dnů od rozhodnutí o odvolání. Podle Soudu takový přístup znamená ve svém důsledku požadavek, aby stěžovatelé sami vyhodnotili – byť ve světle judikatury Nejvyššího soudu –, jaké úvahy tento soud přijme, přičemž je jim přičítáno k tíži, pokud – v dobré víře, avšak chybně – mají za to, že platným způsobem vznesli jeden z dovolacích důvodů uvedených v § 265b odst. 1 trestního řádu. Takový požadavek výrazně oslabuje ochranu práv jednotlivců před vrcholným vnitrostátním soudem a může vést k situaci, které je třeba se vyvarovat, totiž situaci, kdy by stěžovatelé v pochybnostech podávali současně dovolání i ústavní stížnost (viz, *mutatis mutandis*, *Adamíček*, cit. výše, § 57).

52. Zároveň je třeba poznamenat, že usnesení přijaté Ústavním soudem ve věci pana Janyra znamená ve svém důsledku požadavek vůči stěžovateli, aby rozdělil svoje námitky proti rozsudku vrchního soudu do dvou kroků: jeho námitka spočívající v absenci právního zastoupení při hlavním líčení před vrchním soudem, která byla odmítnuta Nejvyšším soudem pro zjevnou neopodstatněnost, by mohla být uplatněna před Ústavním soudem ve lhůtě šedesáti dnů od usnesení Nejvyššího soudu; naproti tomu ostatní námitky, které byly přezkoumány a zamítnuty Nejvyšším soudem z jiného důvodu než pro zjevnou neopodstatněnost, by měly být předloženy Ústavnímu soudu ve lhůtě šedesáti dnů od rozsudku vrchního soudu.

Požadavek, aby stěžovatel podal v dané věci dvě samostatné ústavní stížnosti, však podle Soudu pro stěžovatele představuje nepřiměřené břemeno, které narušuje spravedlivou rovnováhu mezi legitimní potřebou zajistit dodržení formálních podmínek přístupu k ústavnímu soudu na jedné straně a právem na přístup k této instanci na druhé straně.

53. Z usnesení sp. zn. III. ÚS 496/03, sp. zn. I. ÚS 527/04 a sp. zn. IV. ÚS 2413/08 (viz výše § 37, 39 a 40) navíc plyne, že v jiných případech Ústavní soud dovolání za poslední procesní prostředek poskytnutý jednotlivcům k ochraně jejich práv v trestním řízení považoval, mimo jiné proto, že nemohlo být odmítnuto z důvodů závisících na uvážení Nejvyššího soudu (na rozdíl od dovolání podaného v občanskoprávním řízení podle § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu). V těchto věcech se Ústavní soud zabýval věcně všemi námitkami formulovanými stěžovateli ve vztahu k rozhodnutím soudů nižších instancí, byť mu byly předloženy ve lhůtě šedesáti dnů od usnesení Nejvyššího soudu, kterým bylo dovolání odmítnuto – tak jako v projednávané věci – z důvodu jiného než pro zjevnou neopodstatněnost, tedy podle § 265i odst. 1 písm. b) trestního řádu.

54. Ve srovnání s rozhodnutími vydanými Ústavním soudem ve věci ústavních stížností stěžovatelů výše uvedená rozhodnutí ukazují jednak to, že různé senáty Ústavního senátu mají na tuto problematiku různý názor, a jednak to, že nic nebrání Ústavnímu soudu v přezkoumání ústavní stížnosti jako celku, bez ohledu na to, jak předtím rozhodl Nejvyšší soud. Výklad přijatý Ústavním soudem v projednávané věci, podle něhož dovolání, které je přípustné, avšak Nejvyšší soud ho odmítne, protože se zakládá na důvodu jiném, než který stanoví § 265b odst. 1 – což je otázka, kterou může posoudit pouze on – nepředstavuje poslední procesní prostředek poskytnutý jednotlivcům k ochraně jejich práv, se proto v očích Soudu jeví jako přehnaně formalistický.

55. Soud v této souvislosti opětovně konstatuje, že výklad procesních pravidel týkajících se přístupu k vnitrostátním soudům přísluší těmto soudům. Zde je třeba zdůraznit, že role soudů vyšších instancí spočívá v odstraňování rozporů v judikatuře, z nichž pramení právní nejistota snižující důvěru veřejnosti v soudní soustavu, a v určování výkladu, kterým je na místě se řídit (*Beian proti Rumunsku* (č. 1), č. 30658/05, § 37-39, 6. prosince 2007). Ústavnímu soudu proto přísluší zajistit logický soulad a předvídatelnost vlastní praxe, pokud jde o procesní prostředky, které mají být využity před podáním ústavní stížnosti (viz, *mutatis mutandis*, *Faltejšek proti České republice*, č. 24021/03, § 34, 15. května 2008).

56. Za těchto okolností je Soud přesvědčen, že výklad přijatý Ústavním soudem ohledně procesní podmínky zabránil stěžovatelům domoci se věcného přezkumu celých jejich ústavních stížností, a tím bylo porušeno jejich právo na přístup k soudu.

K porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy tedy došlo.

III. K POUŽITÍ ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

57. Článek 41 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud prohlásí, že byla porušena Úmluva nebo její protokoly, a jestliže vnitrostátní právo zúčastněné Vysoké smluvní strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků tohoto porušení, Soud přiznává v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

57. Stěžovatel Záleský neuplatnil žádný požadavek na spravedlivé zadostiučinění. Soud má tedy za to, že není na místě mu z tohoto titulu žádnou částku přiznat.

A. Újma

58. Stěžovatel Janýr požaduje částku 12 500 € jako náhradu nemajetkové újmy, kterou utrpěl v důsledku svévolného a nepředvídatelného jednání Ústavního soudu.

Stěžovatel Lučivňák požaduje více než 138 milionů Kč, tedy více než 5,6 milionu €, jako náhradu za majetkovou škodu, která má odpovídat ztrátě, kterou utrpěla jeho společnost v důsledku toho, že byl trestně odsouzen. Dále požaduje 158 milionů Kč (6,5 milionu €) jako náhradu za nemajetkovou újmu, kterou utrpěl on a jeho rodina v důsledku strádání a újmy na zdraví, způsobených pochybeními soudů.

59. Vláda namítá, že mezi jednáním Ústavního soudu a majetkovou škodou a nemajetkovou újmu, kterou měl pan Lučivňák utrpět, neexistuje žádná příčinná souvislost. V každém případě je dle názoru vlády konstatování porušení Úmluvy dostatečným a odpovídajícím zadostiučiněním.

60. Soud nespatřuje žádnou příčinnou souvislost mezi konstatováním porušení Úmluvy a majetkovou škodou tvrzenou panem Lučivňákem, a tento nárok tedy zamítá. Naproti tomu má za to, že stěžovatelé tím, že neměli přístup k Ústavnímu soudu, utrpěli nemajetkovou újmu, která není dostatečně napravena konstatováním porušení Úmluvy (viz, *mutatis mutandis*, *Demerdžieva a ostatní proti „Bývalé jugoslávské republice Makedonii“*, č. 19315/06, § 33, 10. června 2010; *Ewert proti Lucembursku*, č. 49375/07, § 125, 22. července 2010). Na základě principu spravedlnosti, jak to vyžaduje článek 41 Úmluvy, z toho důvodu přiznává částku 4 000 € panu Janýrovi a částku 4 000 € panu Lučivňákovi.

61. Krom toho se Soud domnívá, že s ohledem na skutečnost, že má pan Janýr bydliště v Rakousku a výši nemajetkové újmy vyčíslil v eurech, by mu měla být výše uvedená částka vyplacena v eurech, aniž by byla převáděna na národní měnu žalovaného členského státu.

B. Náklady řízení

62. Stěžovatel Lučivňák nepožaduje žádnou částku jako náhradu nákladů řízení. Soud má tedy za to, že není namístě mu z tohoto titulu žádnou částku přiznat.

63. Stěžovatel Janýr požaduje částku 3 000 € jako náhradu nákladů řízení před Ústavním soudem České republiky, 22 500 € jako náhradu nákladů na právní pomoc při přípravě stížnosti, 3 700 € (bez DPH, jelikož jeho advokát není plátcem DPH) jako náhradu nákladů na právní zastoupení před Soudem a 6 236 € jako náhradu nákladů na překlady.

64. Vláda poznamenává, že vzhledem k tomu, že namítané porušení mělo svůj původ výlučně v jednání Ústavního soudu, nebyly náklady vzniklé v řízení před ním vynaloženy s cílem zabránit porušení Úmluvy nebo toto porušení napravit. Pokud jde o ostatní nároky

stěžovatele, vláda poznamenává (kromě přemrštěnosti požadované částky), že dokumenty předložené stěžovatelem jako faktury nejsou opatřeny podpisem ani razítkem osob, které je měly vystavit; nelze je tedy přijmout jako doklady, které by byly v souladu s článkem 60 odst. 2 jednacího řádu Soudu.

65. Podle judikatury Soudu může stěžovatel obdržet náhradu nákladů řízení pouze v rozsahu odpovídajícím jejich skutečnému vynaložení, nezbytnosti a přiměřenosti jejich výše.

66. Soud konstatuje, že v projednávané věci nebyly náklady vzniklé panu Janyrovi v řízení před Ústavním soudem vynaloženy s cílem zabránit porušení Úmluvy nebo toto porušení napravit. Krom toho byl stěžovatel před Soudem právně zastoupen až od oznámení stížnosti vládě a jeho stížnost byla z převážné části prohlášena za nepřijatelnou. Soud konečně poznamenává, že podle praktických pokynů týkajících se návrhů na spravedlivé zadostiučinění musejí být účty za honoráře a faktury podrobně rozepsány a dostatečně přesné tak, aby umožnily určit, nakolik jsou věcné podmínky takového nároku splněny. Pokud jde o stěžovatelem uplatněný nárok na náhradu nákladů řízení před Soudem a náhradu nákladů na překlady, má Soud za to, že tento nárok nespĺňuje formální požadavky vyplývající z článku 60 odst. 2 jednacího řádu Soudu. Stěžovateli proto žádnou částku z tohoto titulu nepřiznává.

C. Úrok z prodlení

68. Soud považuje za vhodné, aby byly úroky z prodlení založeny na úrokové sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky, zvýšené o tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *rozhoduje* o spojení stížností;
2. *prohlašuje* stížnosti za přijatelné;
3. *rozhoduje*, že došlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy;
4. *rozhoduje*,
 - a) že žalovaný stát má stěžovateli Janyrovi zaplatit ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy rozsudek nabude právní moci podle článku 44 odst. 2 Úmluvy, částku 4 000 € (čtyři tisíce eur) jako náhradu nemajetkové újmy, a případnou částku daně;
 - b) že žalovaný stát má stěžovateli Lučivňákovi zaplatit ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy rozsudek nabude právní moci podle článku 44 odst. 2 Úmluvy, částku 4 000 € (čtyři tisíce eur) jako náhradu nemajetkové újmy, která se převede na české koruny podle kursu platného ke dni zaplacení, a případnou částku daně;
 - c) že od uplynutí výše uvedené lhůty až do zaplacení bude stanovená částka navyšována o prostý úrok se sazbou rovnající se sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky platné v tomto období, zvýšené o tři procentní body;
5. *zamítá* v ostatním návrhy pana Janyra a pana Lučivňáka na přiznání spravedlivého zadostiučinění.

Vyhotoveno ve francouzském jazyce a sděleno písemně dne 13. října 2011 v souladu s článkem 77 odst. 2 a 3 jednacího řádu Soudu.

Claudia Westerdiek
tajemnice

Dean Spielmann
předseda